

les», amb un femení possible, i induït pel metre); però es diu *uns titelles*, SEspriu, Coromines: «Els espectacles --- de les grans comitives --- a Rússia, a Itàlia --- l'evangeli d'aquests *titelles* frenètics --- sols és --- el gest --- per l'espectacle feixista, l'angoixa comença a oprimir-nos el cor --- si jo esdevingués un d'aquells *titelles*?... si tot el meu país se submergís ---? --- Tot feixisme és origen de tristesa mortal» (1934, O. C., 1239b11, 26).

En altres llocs i ambients es diu altra cosa. *Putxinellis* amb el seu regust foraster, és mot poc seriós, que pertany a un estil pintoresc no gaire noble. Entre els valencians el titellaire es podrà dir *titerista* [Lab.] segurament, però es veu que l'alcoià i gran paraulista popular preferia *tiritiquer* (*T. del Xè* I, 99, 241, semblant al cast. *titiritero*, *titeretero*, Avellaneda, S. xvii); i AMAlcover ens fa saber que a Alcoi anomenen *tiriziti* les figuretes de fusta que es belluguen en el pessebre (*BDLC* XII, 311): com pertot la formació expressiva *ti-ti-ri* i variants, que en aquest cas ja donava peu de per si perquè el titellaire bategés com *Tereseta* les seves figures femenines, nom corrent, vulgar, que per les seves condicions fonètiques s'hi prestava naturalment: és el que ha quedat consagrat i consolidat en *tarasetes*, nom corrent dels titelles a Mallorca (*BDLC* XI, 309), amb una grafia que mostra com ja Alcover sentia que no era primària la identificació amb el diminutiu de *Teresa*.

En el *DCEC/DECH* hi ha un extens article (v, 810-1) on refuta una especiosa etimologia, certament errònia, encara que recolzés en l'ampla i subtil erudició d'Am. Castro: allí ho pot veure qui en tingui curiositat, però és vana fantasia. Hi ha en canvi formacions semblants en altres llenguatges de la zona romànica, que corroboren la formació expressiva, segons les línies resumides a dalt: port. *titire* [c. 1695], lleonès de Cespadosa *titare*, id. i en el de Miranda *triteiro* 'pallaso ambulat, comediant'; prov. *titè*, marsellès *tièi*, Var *tiiti* 'nina, ninot'; bc. *tetele*, que tant coincideix amb *titella* en fonètica, propi dels tres dialectes bc-francesos, però que allà significa 'xarlatan', i en part 'persona apàtica' o bé 'nigaud'.

El mot pot pendre en català accs. secundàries: *titeris* o *titeretit* 'home menut i bellugadís, poc formal', men. *tenir poca titella* 'poc senderi, poca solta', que degué començar per dir-se a les criatures, a qui poques coses fan tanta gràcia com els titelles, cf. colombià *hacer titere* 'fer gràcia, agradar' (RJCuervo, *Disquis.* 1950, 137-8).

Per a *titella* (moixó), V. *tiró*.

DERIV.: *Titellaire* [1905, Bulbena]. *Atitellat*.

Titerella, V. *tiró* *Titeretit*, *titeris*, *titero*, V. *titella* *Titet*, *titeta*, *titeu*, +*titeuer*, *titi*, *tiiti*, V. *tiró* *Titellació*, *titillant*, *titillar*, V. *titubar*

TITIMAL, poc usat en català, nom de la lleteresa, pres del ll. *tithymálos*, gr. *τιθύμαλος* id.

DERIV.: *Titimàlic*.

Titina, *titinada*, *titinea*, *titineta*, *titinoia*, V. *tiró* II *Tiitipella*, V. *tintimpera* (TENIR) *Tiiti*, *tiitita*, *tiitiu*, *tiitiuer*, V. *tiró* II *Titilla*, *titillar*, *tiillet*, V. *titol* *Titó*, *tito*, *tiitoi*, V. *tiró* II

TITOL, pres del ll. *titülus* 'inscripció, rètol epigràfic', 'títol d'un llibre', 'rètol, anunci, membret', 'títol d'honor'. □ 1.ª doc.: fi S. XIII.

Ja l'usen els traductors de les *VidesR* una vegada, si bé donant-li, per aproximació semàntica, el valor de 'llibre': «ayxí con és dit en lo *titol*», f° 231r1, traduint «ut in *historia ecclesiastica* legitur» (707.25; cf. el glossari, s. v.): «venia del convit, que monsenyer En Jacme Gayetà cardenal, havia feyt del seu *titol*, que és vuy, festa de sent Jordi, e que, con agren menjat ---»: doncs, seria amb un valor com 'el fet de ser designat en tal o tal qualitat (la de cardenal)'; si no és que el personatge en qüestió tingué, com a títol «Cardenal de Sant Jordi». «Lo rei En Sanxo de Mallorca --- con fo mort --- posaren al seti reial lo dit Sr. infant, e d'aquell dia a enant pres *titol*, que s'apellà rei de Mallorca, e comte de Rosselló ---», Muntaner (fets de 1324, § 280, Casac. VIII, 35.24); que també usa *just titol* en el sentit de 'dret legítim a un poder': «lo Sr. rei --- après hac --- la ciutat de Múrcia, e Cartagènia e --- los quals és verque la major part pertanyien, que devien ésser, per *just titol* del dit senyor rei» (a. 1296, v, 76.2).

A la inversa es digué *sense titol* amb el valor de 'sense capacitat reconeguda': «qui les presents istòries regardaran, les quals no solament en vulgar florent per mi són scrites *sens titol*, ans encara en molt homil stíl les é posades», *Decam.* IV, intr., 225.9, traduint: «per me sono in prosa scritte e *senza titolo*». «--- La donzella --- no deu parlar / --- / ne trop volenterosa / deu ésser a ballar / --- / qu'han costuma besar / a tot hom qui llà venga, / qui's donarà ab la gent / lavors, parlant ab ella, / lo *titol* de parent, / per tal com, quan se'n venga, / d'ella besar hi pren», Eiximenis (en un poema prosificat en el *Llibre de les Dones*, IV, 13d, *EntreDL* I, 191); «en tal forma anaren les creus, ab lo clero primer, e après venia lo mort --- après venia lo rey ab tots los grans senyors de *titol*; venia après Tirant --- ab la reyna après, ab totes les dones e donzelles de *titol* e de gran stat», JoMartorell (*Ag.* I, 181).

Recollit ja per JnEsteve: «*titols* de reys o altres barons, com sereníssim, iIlustríssim ---», *LiEleg.* s-2-v^o, i per Busa-N.: «*titol* de libre: index, inscriptio, titulus». És una obra justament famosa el «Sumari --- dels *titols* d'honor de Catalunya, Rosselló y Cerdanya» que escriví el 1628 el perpinyanenc Andreu Bosc.

DERIV.: *Titular*, v. Ja deu ser el mot que figura en un doc. de l'Urgellet, de c. 1260, en què el bisbe d'Urgell escriu a un dignatari del bisbat: «tramet a vós agezsz ['aquests'] 2 preveres, si a vós plau, que-Is ordenez: eschirà, a *titolad* sobre som patremoni; P. a *titolad* de Sa. Maria d'Olb, capellà» (encara que en el text s'ha imprès *tilolad*, a la p. 49 figura corregit en *titolad*, sembla que perquè el publicador rectifica una